

สิทธิมนุษยชนและการอพยพย้ายถิ่นฐานในโลก Human Rights and The World Migration

พิมล พุพิพิธ

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

Phimol Phupipldh

Doctor of Phillosophy in Social Sciences

Ramkhamhaeng University, Thailand

*Corresponding author:

Received: August 15, 2023 / Revised: September 19, 2023 / Accepted: September 22, 2023

บทคัดย่อ

สิทธิพื้นฐานของมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน เป็นปัญหาที่น่าจะมีมานานตั้งแต่มีมนุษย์เกิดขึ้นมาในโลก และเข้มข้นมากยิ่งขึ้นเมื่อมนุษย์เข้าไปอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม ทั้งขยายไปสู่เผ่าพันธุ์อื่น ปัญหาต่าง ๆ ย่อมประดังเข้าไปในความนึกคิดของมนุษย์ว่ามนุษย์คืออะไร เปรียบเทียบกับพืช สัตว์ สิ่งของอื่น ๆ มนุษย์ได้กระทำการอุปโภคและบริโภคสรรพสิ่งและสรรพสัตว์ซึ่งอยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ และพฤติกรรมกระทำเหล่านั้น มักกระทำด้วยกำลังอำนาจหรือใช้เล่ห์กลบีบบังคับ ถูกหรือผิด อย่างไร ทำไม เป็นเรื่องที่มีการพูดคุย ถกกันมาตั้งแต่โบราณถึงวันนี้ กลุ่มคนที่มีจำนวนและกำลังมากได้บังคับยึดถือ มีเพียงสิ่งของ สัตว์พืช แต่ยักรวมถึงมนุษย์อื่น ๆ ด้วย ยึดมาเป็นทรัพย์สินสมบัติของกลุ่มหรือของพรรคพวกตนเอง ผู้ที่มีกำลังหรืออำนาจมากที่สุดในกลุ่มก็ตั้งตนเป็นหัวหน้า บังคับบัญชาคนอื่น ๆ ให้อยู่ใต้อำนาจบังคับบัญชาของตนก่อเกิดเป็นสังคมชุมชนที่มีความสัมพันธ์แบบทาสกับนายไพร่กับเจ้าที่ดินหรือบริวารกับผู้อุปถัมภ์เกิดตำนานเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้คนส่วนใหญ่เชื่อถือศรัทธายอมรับให้เกิดความชอบธรรมต่อค่านิยมพื้นฐานของสังคม มนุษย์ซึ่งได้พัฒนามาจนถึงทุกวันนี้ ประวัติศาสตร์หลายเรื่องเล่าถึงผู้ถูกละเมิดหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ เรื่องสิทธิมนุษยชน เช่น ถูกจับให้เป็นทาส มีการค้ามนุษย์ ทำทารุณกรรมและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น เช่นกัน มีเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ที่สละชีวิตเพื่อเรียกร้องและปกป้องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงวันนี้ บทความนี้สะท้อนถึงปัญหาสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งผู้อพยพย้ายถิ่นในโลกต้องประสบมากบ้าง น้อยบ้าง ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากหน่วยงานของสหประชาชาติ สหภาพยุโรป ราชอาณาจักรไทย และข่าวสารจากสื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศ มีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา วิพากษ์ ตีความหาความหมาย ข้อเสนอจากเอกสาร เน้นที่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ผู้อพยพย้ายถิ่นถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานหรือไม่ อย่างไร ทั้งในประเทศบ้านเกิด ประเทศเจ้าบ้านที่ผู้อพยพย้ายเข้าไป ประเทศที่สามและพื้นที่หรือเวทีระหว่างประเทศ ผู้คน สังคมชุมชน รวมถึงนานาชาติ มีปฏิกริยาหรือมีการช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร ประเมินด้วยมาตรการที่นานาชาติระหว่างประเทศร่วมกันสร้างขึ้นเป็น สนธิสัญญา อนุสัญญา กฎบัตรหรือปฏิญญาระหว่างประเทศ ซึ่งหลายเรื่องถูกนำไปทำเป็นกฎหมายภายในของหลายประเทศ บทความนี้ศึกษาเกณฑ์หรือกฎระเบียบ จำกัดเฉพาะ กฎบัตรสหประชาชาติและเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมอีก 9 ฉบับ เพียงพอต่อการอธิบายปัญหาที่ศึกษา ตัวอย่างกรณีศึกษา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นในโลก แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ส่วนหนึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ คือ สงครามรัสเซียบุกยูเครนตั้งแต่กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 และ แผ่น ดินไหวในตุรกี (ชื่อใหม่ Türkiye - เตอร์เกีย) ค.ศ. 2023 ส่วนที่สอง เป็นภาพกว้าง ๆ การอพยพย้ายถิ่น

เข้ามาในดินแดนประเทศไทย ตัวอย่างการอพยพย้ายถิ่นทั้งสองมิติ ล้วนมีผู้จำเป็นต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง ตามมาตรการหรือโครงสร้างซึ่งนานาอารยประเทศร่วมกันสร้างขึ้น ได้แก่ กฎบัตร อนุสัญญา ปฏิญญา ฯลฯ ผลการศึกษา อาจมีได้ต่อยอดแต่ตอกย้ำให้เห็นว่าการบังคับใช้กลไกเครื่องมือเพื่อปกป้อง คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้อพยพย้ายถิ่นยังคงบกพร่องอ่อนด้อยไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎบัตรสหประชาชาติ อนุสัญญา หรือปฏิญญาสากลอื่น ๆ ดังนั้น นอกจากขอให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือที่เกี่ยวข้องทั้งราชการทั้งเอกชนกระตือรือร้นทำหน้าที่อย่างแข็งขันมากขึ้นเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของผู้อพยพย้ายถิ่นในทุก ๆ มิติ แล้วยังจำเป็นต้อง มีการกระตุ้นจิตสำนึก ความตระหนักรู้ ความใส่ใจของปัจเจกบุคคล ทั้งในครอบครัว ในชุมชน และในระดับชาติด้วย เพื่อให้เกิดความคิดและการลงมือกระทำที่ควรกระทำมากกว่า เพียงคิดสงสัยและแผ่เมตตาให้ผู้อพยพย้ายถิ่นผู้ทุกข์ร้อนเท่านั้น ยิ่งกว่านั้นโลกวันนี้เป็นโลกแห่งวิทยาการข่าวสารมากด้วยปัญญาประดิษฐ์หลายประเภทซึ่งแม้บางครั้งจะถูกใช้ในทางที่ทำให้ชีวิตสังคมบิดเบือน และใช้หาประโยชน์โดยการหลอกลวงกันหลาย ๆ บริบท แต่วิทยาการข่าวสาร ทันสมัยเหล่านั้น สามารถนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของผู้อพยพย้ายถิ่น โดยเป็นช่องทางติดต่อกับหน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบและในการติดต่อถึงครอบครัว ถึงคนที่รักได้ง่ายและรวดเร็ว อาจลดความวิตกกังวลที่อาจคิดมากเกินไปจริง ทั้งสามารถใช้เป็นช่องทางหรือเครื่องมือในการตรวจสอบความโปร่งใส ป้องกันการหาประโยชน์ที่มีขอบจากกลุ่มอ่อนแอเปราะบางต่าง ๆ นอกจากนั้น เหตุการณ์และข้อเท็จจริงได้ชี้บ่งว่า ศาสนายังคงเป็นสถาบันสำคัญที่สามารถช่วยแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้อพยพย้ายถิ่น ได้แก่ สิ่งของที่จำเป็นต่อร่างกาย การลอบบรเทาจิตใจและความศรัทธาที่ดีในจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่ดีสำหรับทุก ๆ คน ไม่ว่าจะนับถือหรือไม่นับถือศาสนา

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน; ผู้อพยพย้ายถิ่น; การปกป้อง

ABSTRACT

Human rights have, probably, been the problem ever since the exiting of human-being on the earth and been intensifier when human being come to live together with each other and spread out to another group or clan. A lot of problems have flown in human being's mind. What is human being? Comparing with plants, animals and other things. Human being utilizes and consumes all things and animals around themselves. Utilizing and consuming of all things and animals usually have been done by force, from power, tact or trickery. It is right or wrong, how and why, has been the topic for discussion since ancient time until today. The group with great number of people and power seized and hold with force not only materials, animals, plants, but also other human beings, and made them to be assets of the group or of their own. The strongest or most powerful proclaimed oneself as the chief, and forced others to be under one's commanding. It, consequently created societies with the relationship between slave and master, land slave and landlord, client and patron. Sequence of legends and narratives, great or little, have been created for the belief, faith and acceptance of most of the people in order to justify the basic values of human societies which were evolved until today. There are many historical narratives, from the ancient time, telling about the violation or abuse of basic human rights such as slavery, trafficking, persecution, torture and genocide for example, and telling about the people who sacrificed their lives for demanding and protecting such basic rights, from the ancient time as well. This article reflexes the problems of the basic rights which all migrants in the world, more or less, have to be encountered, by studying different documents from various offices of the United Nations, the European Union, the Thai Public Office and the information from mass media

both Thai and foreign language. Using descriptive analysis, critical interpretation, to search for the significant content and conclusion of the documents, stressing on such problems as whether the migrants' basic rights had been violated in their homeland, destination country, the third or transit country and the international arena. How people, communities including international societies have reacted or had any help and how. Such matters can be checked with the measures that the different civilized states had together built up as treaties, conventions, charters or international declarations, part of the content of those documents had been imposed into the national law of some countries. Such documents utilized in this article are limited to the UN Charter and other 9 concerning conventions which suffice for the viewing of the studied problems. The case-studies are divided into two parts, part one is the world events that are the Russia-Ukraine war since 24 February 2022, and the 2023 Turkey earthquake. The other part is the whole picture of the migration into Thailand. From these 2 dimensions case-studies, there were people who need protection according to those structures or measures which the international civilized countries had together built up as charter, convention, declaration etc. The study result is not a top-up but an affirmation that the implementation of the measure or mechanism for protecting the basic rights of the migrant is too weak or deficient, did not accord with the will of the UN Charter and other conventions or declarations. Besides begging for more active, more concerned from the authorities or the offices both governmental and private which are in charge or have the responsibility, to do their job more efficiency, more effectiveness for every mission in all sectors, there still be the need to wake individual's conscience, insight and attention in the family, the community and the nation level as well, in order to thoughtfully think and actually act what could really good for or help the troublesome migrants, instead of just being kind and only pray for them. Furthermore, today world is the world of information technology with various types of artificial intelligence, which although, sometime, they have been used in the way that lead to the distort of the social life and taken deceptive advantages in different context, such modern technology still could be used to support the protection of the migrants' basic rights, such as being channel to connect with authoritative agencies, to contact with family, with peoples they love – easy and fast. It might reduce the anxiety which might be overact (over-thought). It can also be used as channel or instrument for transparency checking, to prevent the exploitation of any vulnerable groups. Besides, the events and facts have indicated that religion is still an important institution which is able to solve the problems concerning the basic rights of the migrants namely the necessary things for body, the emotional assuage for the mind and the good faith for the soul. It is good for everybody, no matter one is religious devotee or not

Keywords: Human Rights; Migration; Protection

1. บทนำ

สิ่งสำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ทุกคนในโลกคือ การมีชีวิตอยู่ การทำงาน เลี้ยงชีพ มีความสุขโดยเข้าถึงความต้องการในชีวิตตนเองเหมือนดังที่ผู้รู้ เช่น Abraham Maslow ได้นำเสนอไว้เป็นขั้นตอนต่าง ๆ เป็นต้น (“A Theory of Human Motivation”, 1943) หากมนุษย์ไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามความจำเป็นหรือความต้องการ และ ต้องถูกบังคับกดขี่ ไม่สามารถมีความสุขได้ คงต้องลุกขึ้นต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตนเอง ญาติ มิตรสหายและพวกพ้องให้พ้นจากการถูกบีบบังคับให้ได้ใช้ชีวิตอย่างมีอิสระ ที่จะพัฒนาหาความต้องการของตน และเมื่อจำเป็นต้องต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากการถูกบังคับกดขี่ แต่ทำไม่สำเร็จ ถ้ายังต้องถูกกลั่นแกล้งรังแกถูกทำร้ายหรือไล่เช่นฆ่า ผู้คนที่ตกอยู่ในสภาวะเช่นนั้น ไม่พ้นที่จะต้องอพยพย้ายถิ่นฐานที่อยู่หรือต้องหลบหนีให้พ้นจากสภาพอันตรายถึงตาย นอกจากนั้นตั้งแต่โบราณมา หลายถิ่นฐานในโลกมีตำนานเรื่องของผู้คนผู้มีอำนาจได้ดีคุณค่าของมนุษย์ไม่ต่างจากทรัพย์สินสมบัติสิ่งของหรือสัตว์เลี้ยง มีการใช้อำนาจบังคับมนุษย์ผู้อื่นให้เป็นบริวาร ข้าไพร่หรือทาส ตั้งตัวเป็นเจ้าของร่างกายชีวิตของมนุษย์ผู้อื่น โดยนำไปขาย ทำร้ายหรือเช่นฆ่าตามอำเภอใจ เหมือนเช่นสัตว์ สิ่งของ ทั้ง ๆ ไป มนุษย์จึงมิได้มีสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานมาแต่โบราณ สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพิ่งได้รับความสนใจหลังช่วงเวลาที่มีมนุษยชาติเปลี่ยนโลกทัศน์เป็นแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสมัยใหม่ โดยเฉพาะในทวีปยุโรปปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เกิดมีกระบวนการปฏิวัติอุตสาหกรรม เริ่มแรกที่อังกฤษ เนื่องจากความจำเป็นในกระบวนการผลิตสินค้า ผลผลิตสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและราคาของแรงงานมนุษย์ ผู้ใช้และผู้ขายแรงงาน สร้างมูลค่าเพิ่มและกำไรให้แก่ นายทุน เจ้าของโรงงานหรือเจ้าที่ดินและในวิถีชีวิตการผลิตเชิงอุตสาหกรรม เกิดปฏิสัมพันธ์การร่วมมือหรือรวมตัวกันของกรรมกรผู้ขายแรงงาน ก่อให้เกิดกระบวนการทางการเมืองในการต่อสู้และเรียกร้องสิทธิความเป็นมนุษย์ ในกลุ่มของผู้ที่ถือว่ามิสถาภาพต่ำในสังคมถือว่าเป็นการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในมิติทางการเมือง และยุคสมัยใกล้เคียงกันเกิดขบวนการทางการเมือง เรื่องต่าง ๆ ในประเทศฝรั่งเศสที่อ้างถึงกันมาก คือ เหตุการณ์หลายเรื่องในปี ค.ศ. 1789 ซึ่งต่อมาได้ถูกเรียกชื่อในประวัติศาสตร์ว่า การปฏิวัติฝรั่งเศส ช่วงวันเวลา เหล่านั้น มีการเน้นคำขวัญสำคัญที่มีชื่อเสียงของชาวฝรั่งเศสยุคนั้นคือ เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ (Liberté, Égalité, Fraternité) คำเหล่านี้ สะท้อนกังวานไปทั่วโลกคู่ไปกับกระบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งพัฒนาเรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้ บทความนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาเพียงเรื่อง ปัญหาสิทธิมนุษยชนของผู้อพยพ โดยเสนอตัวอย่าง เครื่องมือหรือมาตรการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่สำคัญเพียง 10 ฉบับ คือ กฎบัตรสหประชาชาติ และเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมอีก 9 ฉบับ ซึ่งเพียงพอต่อการอธิบายปัญหาที่ศึกษา และตัวอย่างกรณีศึกษา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นในโลก แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ส่วนหนึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ คือ สงครามรัสเซียบุกยูเครนตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2022 และแผ่นดินไหวในตุรกี (ชื่อใหม่ Türkiye - เตอร์เกีย) ปี ค.ศ.2023 ส่วนที่สองเป็นภาพกว้าง ๆ การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาในดินแดนประเทศไทย จากตัวอย่างการอพยพย้ายถิ่นทั้งสองส่วน ล้วนมีผู้อพยพที่จำเป็นต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง ตามมาตรการซึ่งนานาอารยประเทศร่วมกันสร้างขึ้น ได้แก่กฎบัตร อนุสัญญา ปฏิญญา ฯลฯ

บทความ ปัญหาสิทธิมนุษยชนของการอพยพย้ายถิ่นในโลก มีคำถามที่น่าสนใจขบคิดดังนี้ ก.ผู้อพยพย้ายถิ่นควรจะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากนานาอารยประเทศหรือไม่ อย่างไร ข.กลไกหรือมาตรการซึ่งนานาอารยประเทศได้ร่วมกันสร้างขึ้นสามารถปกป้องคุ้มครองผู้อพยพย้ายถิ่น ได้อย่างแท้จริงหรือไม่ อย่างไร ค.พวกเรา ประชาชนธรรมดาทั่วไปควรจะคิด และทำอะไร เกี่ยวกับผู้อพยพย้ายถิ่น ประเด็นคำถามทั้ง 3 ข้อ ขี้ให้เห็นถึงการเชื่อมโยงปทัสถานที่ยังคงมีอยู่เพื่อประเมินระดับการเคารพหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดย มุ่งตัวชี้วัดไปที่กรณีศึกษาสิทธิมนุษยชนของผู้อพยพย้ายถิ่นทั้งระดับนานาชาติในโลกกว้าง และที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทย สาระจากคำถามทั้ง 2 ข้อนั้นย้อนกลับมาถึงพวกเรา ผู้คนธรรมดาทั่วไปว่าควรจะคิดหรือทำอย่างไรดี จะนิ่งเฉยไม่รู้ร้อนไม่รู้หนาวได้อยู่หรือจะลุกขึ้นคิดในสิ่งที่ต้องคิด ทำในสิ่งที่ควรทำ สามารถทำได้หรือไม่ หาเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ให้ชัดเจนเป็นเชิงประจักษ์ได้หรือไม่ อย่างไร

2. เรา-ประชาชนโลกยุคสื่อสารปัจจุบันและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับการอพยพย้ายในโลก

เพื่อให้ได้คำตอบที่กระจ่างชัดต่อคำถามทั้ง 3 ข้อ ที่กล่าวไว้ในส่วนต้นนั้น ลำดับแรกต้องทำความเข้าใจกับกลไกหรือมาตรการซึ่งนานาอารยประเทศได้ร่วมกันสร้างขึ้น อันได้แก่ กฎบัตร สนธิสัญญา อนุสัญญา ระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ หรือ สิทธิมนุษยชน บทความนี้ได้จำกัดขอบเขตโดยเลือกกฎบัตร สนธิสัญญา อนุสัญญา เพียง 10 ฉบับ ซึ่งพอเพียงที่จะเชื่อมโยงขยายความถึงส่วนที่สองของบทความ คือ ปัญหาสิทธิมนุษยชนของการอพยพย้ายถิ่นในโลก โดยยกกรณีตัวอย่างการอพยพย้ายถิ่นในโลก คือ กรณีสงคราม รัสเซีย - ยูเครน และ แผ่นดินไหวที่ตุรกี และกรณีอพยพย้ายเข้ามาในประเทศไทย เรื่องราวจากส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สอง นำไปสู่การขยายการขบคิดในประเด็นที่สาม ที่ว่า มีเพียงผู้มีอำนาจ ที่เป็นข้าราชการหรือนักการเมืองเท่านั้น แต่รวมถึงพวกเราประชาชนธรรมดาทั่วไปด้วย ควรคิดและทำอะไรเกี่ยวกับผู้อพยพย้ายถิ่น พวกเขาเป็นคนเหมือนกับพวกเราไหมใช่หรือไม่ แล้วเขาได้รับสิทธิ สภาพความเป็นอยู่ และบริการ เท่ากับพวกเราหรือไม่ ทำไมนำเสนอไปตามลำดับทั้งสามส่วน

2.1 มาตรการและกลไกที่ใช้เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน มนุษย์คงมีการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองเสมอมาตั้งแต่อดีตกาล อย่างไรก็ตามโอกาสและศักยภาพของมนุษย์แตกต่างกัน การต่อสู้เพื่อสิทธิ ของตนจึงแตกต่างกันไปตามบริบทของ เวลา สถานที่และ พลังอำนาจ เหตุการณ์การต่อสู้เพื่อสิทธิของมนุษย์ชาติมีมากมาย ขอยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่น่าสนใจเพียงบางเรื่องซึ่งเป็นที่น่าสนใจของผู้คนส่วนใหญ่ในโลก เช่น

2.1.1 มหาบัตร (The Magna Carta) แห่งอังกฤษ เป็นผลการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของชนชั้นสูงของอังกฤษ คือ เหล่าขุนนางผู้มีศตวรรษที่ 12 เมื่อปี ค.ศ.1215 ทำให้กษัตริย์จอห์นแห่งอังกฤษ ทรงยอมลงพระนามในกฎบัตรนั้น ซึ่งมีหลักการกำหนดให้ กษัตริย์และเหล่าขุนนาง ข้าราชการบริพารในราชสำนัก ดำรงอยู่ภายใต้กฎหมาย กฎหมายมีอำนาจอยู่ในตัวบทกฎหมายเอง อยู่เหนือบุคคลทุกคน และใช้บังคับต่อทุกคนเท่าเทียมกัน เสรีชนมีสิทธิในทรัพย์สินให้สืบทอดทรัพย์สินมรดกได้ เสรีชนทุกคนมีสิทธิในความยุติธรรมและการพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรมโดยคณะลูกขุน ฯลฯ กฎบัตรหรือมหาบัตร (magna carta) ปี ค.ศ. 1215 นั้นถือได้ว่าเป็นเอกสารลายลักษณ์อักษรที่เป็นหลักการพื้นฐานนำร่องเอกสารหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ของทั้งในยุโรป ในอเมริกา และที่อื่น ๆ เช่น The English Bill of Rights (1689), The United States Declaration of Independence (1776), The United States Constitution (1789), The Amendment to the United States Constitution: The Bill of Rights and Other Amendments (จาก ค.ศ.1791 เป็นต้นมา), The French Declaration of the Rights of Man and Citizen (1789) เป็นต้น วิวัฒนาการมาถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1945 สิทธิมนุษยชนได้พัฒนาการขึ้นในหลายรูปแบบ ครอบคลุมไปได้หลายพื้นที่ ดังจะพิจารณาต่อไป

2.1.2 กฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations, 1945) หลายประเทศได้ร่วมกันก่อตั้งองค์การ การร่วมมือเพื่อรักษาสันติภาพ สร้างความเจริญรุ่งเรือง ความผาสุกให้แก่ประชากรโลก คือ องค์การสหประชาชาติ โดยได้บัญญัติกฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations, 1945) ซึ่งทุกประเทศสมาชิกต่างยอมรับและมีหน้าที่ปฏิบัติตาม ทั้งยึดถือเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ เนื้อหาในกฎบัตรสหประชาชาติมีหลักการดีเยี่ยมมากมาย เช่น ในถ้อยความนำ ...ยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชน อันเป็นหลักมูลในเกียรติศักดิ์ และคุณค่าของมนุษย์บุคคลในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีและของประชาชาติใหญ่น้อย... ...ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศดำเนินมาตรการร่วมกัน... เพื่อการป้องกันและการขจัดปัดเป่าการคุกคามต่อสันติภาพ และเพื่อปราบปรามการรุกรานหรือการล่วงละเมิดอื่น ๆ ต่อสันติภาพตลอดจนนำมาโดยสันติวิธีและสอดคล้องกับหลักการแห่งความยุติธรรมและกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งการปรับปรุงหรือระงับกรณีพิพาทหรือสถานการณ์ระหว่างประเทศอันจะนำไปสู่การล่วงละเมิดสันติภาพได้ ... เห็นได้ชัดว่า กฎบัตรสหประชาชาติเป็นเอกสารที่กำหนดอุดมการณ์สูงส่งของมนุษยชาติและนานาชาติ คือ สันติภาพ ความมั่นคงระหว่างประเทศ ความเจริญรุ่งเรือง ความผาสุกให้แก่ประชากรโลก ฯลฯ เป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกเกือบ 200 ประเทศ มีให้ยึดถือปฏิบัติกันต่อไปจนกลายเป็นหลักสากล เมื่อพิจารณาเชื่อมโยงถึงกรณีศึกษาปัญหาสิทธิมนุษยชนของผู้อพยพย้าย ในสงครามรัสเซีย-ยูเครน

จากแผ่นดินไหวในตุรกี และผู้อพยพย้ายเข้ามาในประเทศไทย พบว่า สหประชาชาติและกฎบัตรสหประชาชาติ เป็นกลไกและปทัสถานสำคัญ เพื่อปกป้องคุ้มครอง สิทธิของผู้อพยพเหล่านั้น ในทุกกรณีศึกษา (รายละเอียดดูในกรณีศึกษา) อย่างไรก็ตาม แม้สิทธิพื้นฐานของมนุษย์ได้รับการยืนยันรับรองใน กฎบัตรสหประชาชาติ แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ท่ามกลางเรื่องสำคัญอื่น ๆ จึงง่ายที่จะถูกกลบไปด้วยเรื่องสำคัญอื่น ๆ นั้น มาตราการ กลไกอื่น ๆ จึงควรที่จะได้รับการพิจารณาต่อไป

2.1.3 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ (The United Nations Universal Declaration of Human Rights, 1948) แม้มิได้บัญญัติให้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ปฏิญญา ฯ นี้ ได้รับการกล่าวอ้างถึงอย่างกว้างขวางในบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคนหรือกลุ่มคนผู้ถูกระงับ ถูกใช้กำลังล่วงละเมิดร่างกาย ชีวิตหรือทรัพย์สิน มักไม่สามารถป้องกันตัวได้ แม้จะมีการหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะไม่สามารถช่วยผู้ใดได้ นอกจากการพยายามกระตุ้นให้ผู้คนมีจิตสำนึกถึงหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ให้นึกถึงศักดิ์ศรีเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์ทุกคน เช่น ข้อ 14 เรื่องสิทธิที่จะลี้ภัยว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและได้ลี้ภัยในประเทศอื่นจากการประหัตประหาร... ปฏิญญา ฯ ยืนยันว่ามนุษย์มีสิทธิในการมีชีวิต ห้ามมีทาสและห้ามการทรมาน ต้องมีกฎหมายเป็นฐานรับรองสิทธิมนุษยชน และให้การเยียวยาหากมีการละเมิดสิทธิเหล่านั้น ให้มีการกำหนดอย่างชัดเจนถึงสิทธิของปัจเจกบุคคลต่อชุมชนและชุมชนมีต่อปัจเจกบุคคล รวมถึงเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและเดินทาง เสรีภาพในเรื่องกิจการสาธารณะ การเมือง รวมถึง เสรีภาพทางจิตวิญญาณ เช่น เสรีภาพทางความคิด ความเห็นความเชื่อ รวมถึงเรื่องเกี่ยวกับศาสนา การมีจิตสำนึก การเข้าไปรวม กลุ่มอย่างสันติของปัจเจกบุคคล สิทธิเหล่านี้ควรที่จะกำหนดไว้ให้เป็นสิทธิเสรีภาพพื้นฐาน คือ ให้เป็นเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงสิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม บริการสาธารณสุขของปัจเจกบุคคล ครอบคลุมมาตรฐานการครองชีพ ความสะดวกในกรณีร่างกายทุพพลภาพหรือทุพพลภาพทางกาย เน้นเป็นพิเศษสำหรับผู้เป็นมารดาและบุตร ปฏิญญา ฯ นี้ยังได้กำหนดวิธีการทั่วไปสำหรับใช้สิทธิเหล่านี้ กำหนดขอบเขตในการใช้สิทธิของปัจเจกบุคคล หน้าที่ของปัจเจกต่อสังคม และการห้ามใช้สิทธิที่เป็นการฝ่าฝืนความมุ่งประสงค์ขององค์การสหประชาชาติ เป็นต้น เช่นกันปฏิญญา ฯ นี้พิจารณาเชื่อมโยงถึงกรณีศึกษาปัญหาสิทธิมนุษยชนของผู้อพยพย้ายในสงครามรัสเซีย-ยูเครน จากแผ่นดินไหวในตุรกี และผู้อพยพย้ายเข้ามาในประเทศไทย พบว่า เป็นกลไกและปทัสถานสำคัญ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้อพยพเหล่านั้นในทุกกรณีศึกษา จากกฎบัตรสหประชาชาติ 105 ข้อ ไปสู่ปฏิญญา ฯ แห่งสหประชาชาติ 30 ข้อ จากปฏิญญา ฯ ก็ไปสู่ อนุสัญญา ฯ แห่งสหประชาชาติ ฯ ที่สำคัญอีก 10 ข้อ คือ

2.1.4 อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วย การป้องกันและลงโทษ ความผิดอาชญาฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (The United Nations Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, 1951) อนุสัญญานี้สำคัญสำหรับผู้อพยพย้ายถิ่นในโลก โดยเฉพาะกลุ่มที่ถูกไล่ล่าทำร้ายฆ่า อีกทั้งนานาอารยประเทศเคยมีการใช้บังคับ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อนุสัญญานี้จึงน่าสนใจยิ่งเพราะได้ให้นิยามไว้ในข้อ 2 ว่า “ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” ... การอย่างหนึ่งอย่างใดที่กระทำลงโดยเจตนาจะทำลายกลุ่มชนชาติ ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือศาสนาทั้งกลุ่มหรือบางส่วนดังต่อไปนี้คือ (ก) ฆ่าสมาชิกของกลุ่ม (ข) ทำให้สมาชิกของกลุ่มได้รับอันตรายแก่กายหรือใจอย่างสาหัส (ค) กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนให้กลุ่มมีสภาพชีวิตที่คาดหมายได้ว่า จะก่อความเสื่อมโทรมทางกายทุกส่วนหรือบางส่วน (ง) ใช้มาตรการอันประสงค์จะป้องกันการกำเนิดภายในกลุ่ม (จ) ใช้กำลังโยกย้ายถ่ายเทเด็กของกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง และ ข้อ 3 ของ อนุสัญญา กำหนดความผิดอาญาที่จะต้องถูกลงโทษตามอนุสัญญานี้ คือ (ก) ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (ข) สมคบกันเพื่อฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (ค) ปลูกปั่นโดยตรงและเปิดเผยเพื่อให้มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (ง) พยายามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (จ) ร่วมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันและลงโทษ ความผิดอาชญาฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับ กรณีศึกษาของบทความปัญหาสิทธิมนุษยชนของการอพยพย้ายถิ่นในโลก ในส่วนที่เกี่ยวกับสงครามรัสเซียยูเครน (รายละเอียดนำเสนอต่อไปในบริบทนั้น)

2.1.5 อนุสัญญาแห่งยุโรปเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐาน (The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1953) ปีค.ศ.1950 สภายุโรปได้รับอนุสัญญานี้พร้อมพิธีสารภาคผนวกอีก 11 ฉบับ บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 1953 ในการปกป้องคุ้มครองเสรีภาพพื้นฐานและสิทธิมนุษยชนในยุโรป สารสำคัญของอนุสัญญานี้ได้นำไปสู่อนุสัญญาระหว่างประเทศอีกฉบับหนึ่ง คือ

2.1.6 กติกาสัญญาระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (The United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) กติกาสัญญานี้มุ่งที่จะยืนยันการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองรวมถึง ปลอดภัยจากการถูกเลือกปฏิบัติ สิทธิเท่าเทียมกันทั้งหญิงและชาย ห้ามการเลือกปฏิบัติให้ประกันคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียมกันแก่ทุกคนในการป้องกันให้ปลอดภัยจากการถูกเลือกปฏิบัติไม่ว่าจากเหตุผลใด ๆ ให้ทุกคนมีสิทธิใช้หรือดำเนินชีวิตของตนเองตามที่ต้องการขยายขอบเขตสิทธิมนุษยชน กว้างออกไปคลุมถึงเสรีภาพที่ปลอดภัยจากการถูกรบกวนและความโหดร้ายอื่น ๆ ที่ไม่มีความเป็นมนุษย์กระทำการเลวทรามให้อับอายหรือลงโทษ เป็นต้น หลายประเทศในยุโรปซึ่งลงนามรับรองอนุสัญญานี้ได้นำเนื้อหาสาระของข้อสัญญานี้ บัญญัติไว้ในธรรมนูญหรือกฎหมายของรัฐ รัฐที่ลงนามรับรองอนุสัญญาแต่ไม่ได้จัดทำให้นี้อาอนุสัญญาเข้าเป็นกฎหมายของรัฐ ก็จะใช้มาตรการอื่น ๆ ที่จะปรับให้กฎหมายภายในประเทศของตนให้สอดคล้องกับพันธะหน้าที่ซึ่งรัฐของตนต้องมีต่ออนุสัญญานี้ เอกสารปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ใน ข้อ 2.1.5 สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐานแห่งยุโรป และ 2.1.6 สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองทั้ง 2 ฉบับนี้ ใช้เป็นปทัสถานประเมิน กรณีศึกษาทุกกรณีของบทความ ปัญหาสิทธิมนุษยชนของการอพยพย้ายถิ่นในโลก และ สงครามรัสเซียบุกยูเครน ตรงประเด็นมาก (รายละเอียดนำเสนอต่อไปในบริบทนั้น ๆ)

2.1.7 กติกาสัญญาระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (The United Nations International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights 1966) กติกาสัญญานี้เป็นเรื่องต่อเนื่องจาก กติกาสัญญาในข้อ 2.1.6 ข้างต้น คือ ต่อจากสิทธิการเมืองไปสู่ประกันการใช้สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งหมายรวมถึงสิทธิในการได้รับศึกษาอบรม เงื่อนไขที่สุจริตยุติธรรมในการทำงาน และการดำเนินชีวิตอย่างมีมาตรฐานในระดับที่ดี สำหรับตนเองและครอบครัว ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และสามารถยกระดับเงื่อนไขในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นได้เรื่อย ๆ รวมไปถึงเสรีภาพให้ปลอดภัยจากการถูกเลือกปฏิบัติ คือ การเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและหญิง สิทธิที่จะได้งานทำอย่างยุติธรรมพอสมควร ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1925 รัฐสมาชิกในกติกาสัญญาได้สรรหาคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 28 คน (The Committee on Economic, Social and Cultural Rights, CESCR) ทำหน้าที่กำกับดูแลให้รัฐสมาชิกต่าง ๆ ดำเนินการปฏิบัติตามกติกาสัญญา คณะกรรมการเพื่อสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ปฏิบัติหน้าที่โดยรับมอบสิทธิอำนาจจากคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Economic and Social Council, ECOSOC) ตามที่บัญญัติไว้ในภาคที่ 4 ของกติกาสัญญาและมีพิธีสาร ซึ่งกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (CESCR) ผู้อพยพย้ายถิ่นในกรณีศึกษาของบทความนี้ ทุกกรณี โดยเฉพาะผู้อพยพย้ายเข้ามาในประเทศไทย ควรได้รับความคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมตามหลักการของอนุสัญญานี้ แต่ความเป็นจริงเป็นอย่างไร (นำเสนอข้างหน้าต่อไปในบริบทนั้น ๆ)

2.1.8 อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วย การจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อเชื้อชาติ (The United Nations International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 1969) มุ่งที่จะจัดการเลือกปฏิบัติในทุกเรื่องของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เชื้อชาติหรือสัญชาติ เผ่าพันธุ์ สายเลือดตระกูล สีผิวหนังกาย เพศ อุดมการณ์ ความเชื่อ ทางการเมือง ทางศาสนา และเหตุอื่น ๆ การเลือกปฏิบัติก็เช่นกัน พิจารณาในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการให้สถานภาพพิเศษหรือกีดกัน เครื่องครัด ป่วยยะละเลย เพิกเฉย ฯลฯ แม้จะบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติไว้อย่างกว้างขวางครอบคลุมทุกพื้นที่ในชีวิต แต่ชีวิตจริงในกรณีศึกษาทุกกรณีของบทความนี้ จะได้เห็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้อพยพย้ายถิ่นตามลักษณะต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เป็นพิเศษต่อกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กและสตรี จำเป็นต้องมีอนุสัญญาอีกฉบับหนึ่ง

2.1.9 อนุสัญญาว่าด้วย การจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อสตรี (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, 1970) มุ่งจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็กผู้หญิงในทุกรูปแบบ และส่งเสริมสตรีและเด็กผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้อื่น ๆ ในสังคมให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการให้ทั้งสองภารกิจดังกล่าวนี้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจริงจัง โดยขจัดอคติเดิม ๆ ที่ว่าผู้หญิงและผู้ชายจะต้องกระทำบทบาทหน้าที่อย่างไรให้สิ้นไป

แล้วให้ทั้งหญิงชายมีบทบาทเท่าเทียมกันในหน้าที่ต่าง ๆ อีกทั้งประกันให้สตรีมีส่วนร่วมในชีวิตทางการเมืองเท่าเทียมกับทุกคน ให้มีความเสมอภาคกับทุกคนต่อบทกฎหมาย และจัดการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงาน คือเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการจ้างเข้าทำงานตามความสามารถ มิใช่ถูกกีดกันไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ เพียงเพราะเป็นสตรีหรือเด็กหญิง ปัญหาลักษณะนี้ คือ การเลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็กหญิง น่าสนใจที่จะพิจารณาศึกษาในกรณีศึกษาของบทความ ปัญหาสิทธิมนุษยชนของการอพยพย้ายถิ่นในโลก (ดูรายละเอียดต่อไปในแต่ละบริบท)

2.1.10 ปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติว่าด้วย การขจัดทุกรูปแบบของการไม่อดทนยอมรับและการเลือกปฏิบัติเพราะพื้นฐานทางศาสนาหรือความเชื่อ (The United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief, 1981) ทุก ๆ รัฐต้องใช้มาตรการเพื่อป้องกัน และจัดการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากศาสนาและความเชื่อและต้องกระตือรือร้นในการหามาตรการที่ใช้และ ขึ้นชมกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐานในทุก ๆ ด้านเกี่ยวกับชีวิตของพลเมืองในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ในแง่ของศาสนาหรือความเชื่อ ควรจะมีการยอมรับซึ่งกันและกันในด้านที่ผู้คนที่เชื่อถือศาสนาที่แตกต่างกัน ไม่ควรมีการรังเกียจ ดูถูกเหยียดหยาม กีดกัน หรือรุนแรงจนถึงขั้นไม่พอใจ หรือห้ามการรวมกลุ่มหรือปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา ปฏิญญาฯ นี้ปลุกจิตสำนึกให้มนุษย์ในสังคมมีความอดทนต่อกันและกันในเรื่องความเชื่อ ความคิดที่แตกต่างกัน รัฐควรต้องหามาตรการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา และปลุกจิตสำนึกของพลเมือง ให้มีความอดทนอดกลั้นยอมรับความแตกต่างทางความเชื่อ และความคิดระหว่างพลเมืองหรือประชาชนด้วยกัน ให้สามารถอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ปฏิญญาฯ ฉบับนี้มีหลักการสูงส่ง ปรับใช้ได้กับกรณีศึกษาแทบทุกเรื่อง ฉะนั้นบทความนี้จึงต้องใช้ปฏิญญาฯ นี้เป็นเกณฑ์ประเมินการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้อพยพย้ายถิ่นในทุกกรณีศึกษา คือ สงคราม รัสเซียบุกยูเครน แผ่นดินไหวในตุรกี และการอพยพย้ายเข้ามาในประเทศไทย มีการเลือกปฏิบัติเพราะพื้นฐานทางศาสนา ความเชื่อ หรือไม่ อย่างไร

2.1.11 ปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วย สิทธิของประชาชนในสันติภาพ (The United Nations Declaration on the Right of People to Peace, 1981) ปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติ ฉบับนี้เป็นการตอกย้ำยืนยันเป้าหมายของสหประชาชาติ เรื่องการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ เป็นการยืนยันความตั้งใจแน่วแน่ของรัฐต่าง ๆ หลายรัฐ หลายชาติ หลายภาษา หลายวัฒนธรรมจากทุก ๆ ภูมิภาคในโลก พยายามที่จะทำให้สิทธิพื้นฐานของมนุษย์ได้รับการปกป้องคุ้มครองไปทั่วทั้งจักรวาล คือ ให้เป็นพันธกิจระหว่างประเทศของทุกประเทศและวิญญูชนทั่วไปต่างมีความเชื่อว่า การที่ไม่ต้องมีสงครามทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความสะดวกสบายในการทำมาหากิน สามารถเพิ่มผลผลิต เพิ่มทรัพย์สินเงินทอง ทำให้มีโอกาสพัฒนาในทุก ๆ ด้าน รวมถึงสิทธิเสรีภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มนุษย์ทุกคนจึงจำเป็นต้องมีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน เรียกว่า **สิทธิในสันติภาพ สันติภาพ** มิได้หมายความว่าเพียงการไม่มีสงคราม แต่หมายถึงการที่มนุษย์ทุก ๆ คนสามารถ มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายและมีศักดิ์ศรีซึ่งรวมถึง สิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิต สิทธิเสรีภาพที่จะปลอดภัยจากการถูกข่มขู่ข่มขืน สิทธิเสรีภาพที่จะปลอดภัยจากการถูกบังคับให้เป็นทาสหรือถูกบังคับให้เป็นข้ารับใช้ สิทธิเสรีภาพที่จะไม่ถูกจับจำคุกหรือกักขังเพราะมีหนี้สิน สิทธิเสรีภาพที่จะปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดโดยกฎหมายอาญาที่มีผลบังคับย้อนหลัง ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลผู้มีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย มีเสรีภาพในเรื่องความคิด มโนธรรมหรือจิตสำนึกและศาสนา สิทธิเสรีภาพเหล่านี้ เป็นวิถี ทั้งเพื่อการดำรงอยู่ ทั้งในความสัมพันธ์กับผู้อื่น และในการใช้ชีวิตในโลกนี้ ปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติฉบับนี้ จึงมีเพียงเป็นปทัสถานในการพิจารณา สภาพปัญหาของกรณีศึกษาในบทความนี้ คือ ปัญหาสิทธิมนุษยชนของการอพยพย้ายถิ่นในโลกเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนของการอพยพย้ายถิ่นในโลกด้วย ซึ่งจะพิจารณาต่อไป

2.2 ผู้อพยพย้ายถิ่นควรจะได้รับ การปกป้องคุ้มครองจากนานาชาติหรือประเทศหรือไม่ อย่างไร นักวิชาการและ ผู้สนใจศึกษาในเรื่องการอพยพย้ายถิ่นหลายท่าน เช่น Joao Stevens (2018) มีความคิดเห็นว่า ศตวรรษที่พวกเรา ดำรงชีวิตอยู่คือ ศตวรรษที่ 21 นี้ เป็นศตวรรษแห่งการอพยพย้ายถิ่นซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเน้นให้เห็นความสนใจและความสำคัญ

ต่อการอพยพโยกย้าย แม้ว่าเมื่อพิจารณาในภาพกว้างของประวัติศาสตร์โลกตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ จะเห็นได้ว่าการอพยพย้ายถิ่นฐานเป็นปรากฏการณ์ทั้งของมนุษย์และสัตว์ ซึ่งเกิดขึ้นและรับทราบกันมานานตั้งแต่โบราณกาลในโลกอันกว้างใหญ่ แต่ความคิดเห็นในโลกปัจจุบันนี้ คงเป็นการเน้นให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของมนุษย์ว่ามีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานที่อยู่กันอย่างมาทั่วทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปแอฟริกา ดินแดนตะวันออกกลาง ทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา รวมถึงออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ตัวอย่าง ตัวเลขข้อมูลจาก European Union Agency for Asylum, EUAA รายงานว่าในปี ค.ศ. 2022 ได้มีผู้ยื่นคำร้อง ขอรับความคุ้มครองระหว่างประเทศ (international protection) ต่อสหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เป็นจำนวนประมาณ 966,000 คน ส่วนใหญ่เดินทางมาจาก ซีเรีย อาฟกานิสถาน และตุรกี ยังได้รายงานว่ามีผู้พลัดถิ่นภัยจากประเทศยูเครน ประมาณ 4 ล้านคน ซึ่งขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองชั่วคราว (the Temporary Protection Directive) ของสหภาพยุโรป ซึ่งให้สิทธิรับความคุ้มครอง โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบสถานภาพบุคคล ว่ามีความจำเป็นจะต้องได้รับความพิทักษ์คุ้มครองอย่างไร ถือเป็นช่องทางพิเศษ ลดภาระแออัดของระบบการลี้ภัยของสหภาพยุโรปด้วย (Press Release, 22 February 2023)

2.2.1 เหตุผลของการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน มีเหตุผลมากมายที่ทำให้ผู้คนต้องอพยพโยกย้ายถิ่น เช่น ทำไมผู้คนจึงจำเป็นต้องสู้ทนพักอาศัยอยู่ในดินแดนบ้านเกิดที่มีแต่ความขัดสนยากจนข้นแค้น ทำไมผู้คนจะต้องอดทนพักอาศัยอยู่ในดินแดนบ้านเกิดที่เต็มไปด้วยภัยอันตราย การทำร้าย รังแก เช่นฆ่า ซึ่งมีต่อเฉพาะตัวบุคคล หรือ มีต่อครอบครัว ต่อพรรคพวกตน หรือ อาจจะเป็นถึงขั้นการมีความเกลียดชังซึ่งถึงระดับต้องการที่จะไล่ล่าฆ่าล้างให้หมดสิ้นไปทั้งเผ่าพันธุ์ ดังนี้ เป็นต้น

2.2.1.1 สาเหตุแรกแห่งการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ ทราบกันได้ง่าย เล่าสืบเป็นตำนานตั้งแต่ดึกดำบรรพ์จนกระทั่งได้กลายเป็นเรื่องทำนุค ทำนมัย เป็นเรื่องที่เป็นปัจจุบันซึ่งผู้คนทุกชาติทุกภาษาพูดคุยกันอย่างมาในทุกวันนี้ นั่นคือ เรื่องการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการทำมาหากิน การดำเนินชีวิตซึ่งเคยมีความเป็นปกติสุข กลับกลายเป็นไม่ปกติสุข ทำให้ ผลผลิตด้านต่าง ๆ รวมถึงพืชพรรณธัญญาหารล่มสลาย ขาดแคลนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ บางครั้งเกิดภัยอันตรายหรือโรคภัยไข้เจ็บรวมถึงโรคระบาด ต่อทั้งผู้คนและสรรพสัตว์ ดูประวัติศาสตร์โลก ประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ประวัติศาสตร์ประเทศต่าง ๆ ล้วนมีบันทึกประวัติบางเรื่อง บางตอนในการอพยพของมนุษย์และสรรพสัตว์ โดยสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ เช่น เด็กนักเรียนไทยได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นของผู้คนในอดีตกาลจากแถบภูเขาอัลไต การอพยพผู้คนสมัยยุคต้นอยุธยาของพระเจ้าอู่ทอง การอพยพของชาวยุโรปข้ามไปยังดินแดนใหม่ในทวีปอเมริกา ในอดีตประมาณสามร้อยปีที่แล้ว การอพยพของชาวยุโรปไปสู่ทวีปออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เป็นต้น กระทั่งยุคปัจจุบันได้พบเห็นข้อมูลข่าวสารการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของผู้คนภายในประเทศของตนเองหรืออพยพโยกย้ายถิ่นฐานออกจากดินแดนบ้านเกิดไปสู่ที่ใหม่ในประเทศอื่น ๆ สาเหตุเพราะการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศยังคงมีอยู่

2.2.1.2 สาเหตุประการที่สอง ซึ่งอาจเกี่ยวโยงหรือเป็นอิสระจากข้อแรก คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน คือ ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งเกิดเป็นตำนานต่าง ๆ ทั่วทั้งโลก เช่น โลกยุคน้ำแข็ง (ice ages) สมัยต่าง ๆ ตำนานน้ำท่วมโลก กวาดล้างทำลายทุกสิ่งในโลก ตำนานไฟจากฟ้า (ฟ้าผ่า) ภูเขาไฟระเบิด ลาวาเหลวร้อนไหลท่วมถล่มทั้งเมือง เป็นต้น แม้ปัจจุบันเกิดสึนามิ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด พายุฝนตกกระหน่ำน้ำท่วม น้ำแล้ง ไฟไหม้ป่า แนวคลื่นไฟกระจายทั่วผืนป่าในทวีปต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ทวีปอเมริกาเหนือ-ใต้ ยุโรป ออสเตรเลีย แอฟริกา เอเชีย รวมถึงผืนป่าในประเทศไทยด้วย ภัยพิบัติจากธรรมชาติเหล่านี้ ทำลายบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากินของผู้คนมากมาย ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายกันเป็นเรื่องราวใหญ่โต

2.2.1.3 สาเหตุประการที่สาม แห่งการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน คือ การพลัดถิ่นภัยจากความรุนแรงในสังคม หรือ จากการสงคราม หรือ จากการถูกไล่ล่ารังแก ช่มเหง จนถึงถูกเข่นฆ่ารุนแรง บางทีถึงขั้นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide) คือ ทำร้าย เช่นฆ่า ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จักกันเลยเพียงเพราะ (ผู้ถูกทำร้าย ถูกเข่นฆ่า) เป็นคนในชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง หรือเป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งผู้ทำร้ายหรือเข่นฆ่าต้องการให้หมดสิ้นไป ผู้คนทั่วไปทั้งโลกจึงอาจจะได้ทราบข่าว ได้รับรู้หรือพบเห็นทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ผู้หญิง ผู้ชาย ต่างต้องหลบหนีภัยจากการถูกไล่ล่ารังแก ช่มเหง เช่นฆ่ารุนแรง หรือรุนแรงจากสงคราม มักมี

ผลขยายออกไปเป็นความขาดแคลน ความขัดสนยากจน และความหิวโหยอย่างสุด ๆ อาจเกิดสภาวะบ้านแตกผู้คนในครอบครัวต้องพลัดถิ่นภัย กระจัดกระจายแยกกันไปคนละทิศคนละทาง จนถึงต้องตายจากกันไปโดยไม่มีโอกาสพบเห็นรำลึกกันอีก

2.2.1.4 สาเหตุประการที่สี่ เป็นเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาของผู้คนสังคมต่าง ๆ ในโลก ซึ่งมีมานานตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ซึ่งเชื่อกันสืบมาแต่บรรพบุรุษ ปณิธานจิตวิญญาณ ในสรรพสัตว์ ในสิ่งของทั้งหลาย ขึ้นไปถึงระดับเทพเทวดา นางฟ้า พระอินทร์ พระพรหม สูงขึ้นไปจนถึงระดับ พระเจ้า ธรรมชาติ ประชญา อุดมการณ์อันสูงส่ง ความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องเหล่านี้ของสังคมหลายยุคหลายสมัยได้ก่อให้เกิดพลังมหาศาล สร้างสรรค์ต่าง ๆ เช่น การเดินทางไปแสวงหาโอกาส ใหม่ ๆ การค้นพบ เรียนรู้ ควบคู่กับการเผยแผ่ความศรัทธา ความคิด ความเชื่อ เข้าไปในดินแดนใหม่ ชุมชนใหม่ ขณะเดียวกันพลังเชิงลบอาจเกิดขึ้นในสังคมชุมชนได้เช่นกัน คือ การแปลกแยกแตกต่าง อาจขยายไปถึงการต่อต้านแตกแยกทั้งในชุมชนท้องถิ่น หรือ ระดับชาติ ระดับประเทศ จนถึงระดับโลก นั่นคือสงครามความขัดแย้งระหว่างหลายรัฐ หรือหลายประเทศ โดยเน้นความเป็นพวกเราและพวกเขา มีมาตรวัด คือ แนวคิด หลักการของศาสนา หรือความเชื่อ ยึดมั่น ถือมั่น ในอุดมการณ์ โดยตอกย้ำ ทำซ้ำแล้วซ้ำอีก กลายเป็นขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรม ขยายวงของความเชื่อมั่น ความศรัทธา กว้างไกลออกไปสู่หลายสังคม ชุมชน หลายรัฐ หลายประเทศ จนยึดมั่นถือมั่นเป็นอารยธรรมของนานาประเทศในภูมิภาคหรือทวีปนั้น ๆ ซึ่งย่อมต้องมีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างระหว่างมนุษย์ในสังคมชุมชน ระหว่างสังคม ระหว่างภูมิภาค ระหว่างประเทศหรือระหว่างรัฐ ความแตกต่าง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดและทางพฤติกรรม การกระทำซึ่งอาจรุนแรงเป็น สงครามระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างเผ่าพันธุ์ อาจขยายขึ้นไปจนถึงสงครามระหว่างประเทศ เช่นที่ปรากฏในแนวคิดของ Samuel Huntington เรื่อง The Clash of Civilization ประวัติศาสตร์โลกยุคต่าง ๆ สะท้อนถึงความขัดแย้งรุนแรง บางครั้งจนถึงขั้นสงครามระหว่างวิถีชีวิตวัฒนธรรมหรือสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งมีใช้มีเพียงระหว่างตะวันตกกับตะวันออกเท่านั้น แต่เป็นเรื่องวัฒนธรรมเผ่าพันธุ์ชุมชนดั้งเดิมที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา เกิดความเห็นต่าง มีการตัดสิน มีการตีตราความแตกต่าง บางครั้งถึงขั้นต้องถูกสังเวย ถูกทำร้ายหรือต้องถูกขจัดออกไปเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทั่วโลก บางครั้งคนจำนวนมากต้องอพยพย้ายถิ่นฐาน พลัดถิ่นภัยจากความรุนแรงอันอาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความเคยชินหรือจารีต ซึ่งต่างก็ยึดมั่นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นวัฒนธรรมที่ทุกคนในสังคมควรยึดถือยึดมั่นร่วมกัน แต่ในความเป็นจริง มีความแตกต่างมีความแปลกแยกดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่าสภาพความเป็นอยู่ ระบบแนวความคิดของผู้คน ทั่วโลกในสมัยปัจจุบัน ดูเหมือนว่าความขัดแย้งความรุนแรงที่เคยอ้างถึงอุดมการณ์ศาสนาและอุดมการณ์ทางการเมือง ได้ลดลงและคลี่คลายออกไปตามกาลเวลา เพราะการรณรงค์เรื่องแนวคิดสันติวิธีของศาสนาต่าง ๆ แนวคิดความงดงาม แห่งความหลากหลายหรือพหุวัฒนธรรมทำให้ในหลาย ๆ สังคมผู้คนพยายามหาทางอยู่ร่วมกันโดยสันติ ซึ่งเป็นไปได้มากขึ้นจนสามารถสังเกตเห็น แต่ปัญหาการมีทิฐิยึดถือยึดมั่นในความเชื่อความเคยชินของตนเองอย่างมาก และบางครั้งยังไม่ยอมรับความเชื่อหรือความเคยชินที่แตกต่าง ถึงขั้นกีดกัน ดูถูก เยาะเย้ย รังแก หรือทำร้าย ก็ยังมีให้เห็นได้อยู่ในหลายประเทศ ยังมีการใช้ความรุนแรงแก้ไขความขัดแย้งในสังคมการเมืองของบางประเทศ และการใช้ความรุนแรงนั้น บางครั้งก็ได้อ้างหลักศาสนาโดยรวมอย่างกว้าง ๆ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการกระทำด้วย นอกจากนั้นในสมัยปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นถึงทิฐิการยึดถือ ยึดมั่นในความเชื่อ ความเคยชินของตนเองมากจนไม่ยอมรับความเชื่อหรือความเคยชินที่แตกต่างไปในเรื่องสถานภาพหรือค่านิยมเกี่ยวกับเพศสภาวะ (เช่น LGBTQI) อาจเป็นเหตุให้เกิดการต่อต้านอย่างรุนแรงอาจถึงขั้น ทำร้ายกัน มีให้เห็นอยู่บ้างในหลาย ๆ สังคม เกี่ยวกับความยึดถือยึดมั่นในอคติของตนเอง การอพยพย้ายถิ่นฐาน เพราะสาเหตุดังกล่าว เหล่านั้น ยังมีอยู่ทั่วโลก

2.2.1.5 สาเหตุประการที่ห้า เป็นเรื่องความสมัครใจและความต้องการของผู้อพยพย้ายถิ่นเองเพราะพวกเขาเชื่อว่า จะมีโอกาสที่ดีในการหางานหรือรายได้สูงในประเทศอื่น ๆ มีทั้งที่เป็นพวกผู้ขายแรงงานพื้นฐานทั่วไป แรงงานช่างฝีมือจากฝึกฝนหรือจากการเรียนวิชาช่าง ทั้งพวกวิชาชีพเฉพาะสาขาต่าง ๆ ได้แก่ วิศวกร ช่างสาขาต่าง ๆ นักสร้างโปรแกรม สถาปนิก ช่างการก่อสร้าง การแพทย์และพยาบาล พวกผู้ประกอบการที่มีความรู้หรือมีทุน แสวงหาโอกาสที่ดีกว่า พวกนี้ต้องการอพยพย้ายไปสู่ต่างแดนเพื่อรายได้และหนทางในอนาคตที่ดีหรือสดใสกว่าและหลายครั้งประเทศต่าง ๆ ที่กำลังพัฒนาและพัฒนา

แล้วทางเศรษฐกิจ ต่างยินดีต้อนรับผู้ที่อพยพย้ายถิ่นเหล่านี้ เพราะประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนามักจะขาดแคลน ผู้ใช้แรงงาน ผู้ปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่มาจากประเทศที่มีกิจการงานประเภทและระดับมาตรฐานเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน แต่มีระดับรายได้หรือค่าแรงงานที่ต่ำกว่า บางครั้งมากกว่าหลายเท่าตัว จึงอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานตามที่บางท้องถิ่นขาดแคลนแรงงานต้องการจ้างให้ไปทำงาน หรืออาจมีการลักลอบไม่ผ่านแนวทางหรือกฎระเบียบที่กำหนดไว้เพื่อไปทำงานโดยรับค่าแรงต่ำกว่ามาตรฐานในสังคมนายจ้างแต่สูงกว่าในบ้านเกิดของผู้ที่ย้ายเข้ามาทำงาน

2.2.1.6 สาเหตุประการที่หก เป็นเรื่องของผู้คนอีกจำนวนไม่น้อย ซึ่งต้องการไปอยู่ร่วมกับญาติ พี่น้องหรือมิตรสหายผู้อพยพไปอยู่ที่ต่างประเทศก่อนหน้านี้แล้ว นอกจากนั้นยังมีผู้ที่ต้องการไปเริ่มหรือจบการศึกษาของพวกเขาในต่างประเทศ และยังมีผู้คนบางคนชอบที่จะออกท่องเที่ยวไปยังดินแดนต่าง ๆ ในโลกกว้างไกลเพื่อแสวงหาความสุข ประสบการณ์หลากหลายในชีวิต

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ามีเหตุผลหลายประการที่ผลักดันให้ผู้คนจากดินแดนต่าง ๆ ออกเดินทางเพื่อไปใช้หรือสร้างชีวิตของพวกเขาในสังคมใหม่ในดินแดนหรือประเทศใหม่สำหรับพวกเขา พวกเขาแต่ละคน แต่ละกลุ่มจะได้สัมผัสรับรู้สังคมและผู้คนในสังคมใหม่ที่เขาหรือพวกเขาได้อพยพย้ายเข้าไปอยู่อาศัย แตกต่างกันไปตามเหตุผลการอพยพย้ายถิ่นฐาน ซึ่งระบุถึงทั้ง 6 ประการข้างต้น บทความนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะผู้ที่ถูกบังคับให้ต้องอพยพพลัดถิ่นด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น 4 ประการ ทั้งยังมีผู้คนจำนวนมากซึ่งจำเป็นต้องเผชิญกับปัญหาร้ายแรงเหล่านั้นหลาย ๆ ประการผสมผสานพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ข้อมูลตัวเลขรายงานผู้อพยพย้ายถิ่น ปี 2022 ขององค์การผู้พลานานาชาติ แห่งสหประชาชาติระบุว่าผู้อพยพย้ายถิ่น มีจำนวน 218 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ของประชากรโลก สูงขึ้น 3 เท่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 การอพยพย้ายถิ่นเกิดจากหลายสาเหตุ ตั้งแต่การจำใจต้องโยกย้ายหนีตายจากความขาดแคลนขัดสนยากไร้อันเนื่องมาจากดินฟ้าอากาศแปรปรวนพืชพรรณผลผลิตเสียหาย หรือการที่ต้องหนีตายจากสงคราม หรือหนีจากการถูกทำร้ายเช่นฆ่าเพราะมีรากฐานเผ่าพันธุ์ซึ่งแตกต่างแปลกแยก หรือ มีความแตกต่างแปลกแยกในด้านอื่น ๆ อาจยกเป็นตัวอย่าง บางเรื่องราวหรือบางกรณี ดังนี้

2.3 กรณีตัวอย่างต่าง ๆ เกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐานและการลี้ภัย อพยพย้ายถิ่นฐานและการลี้ภัยของมนุษย์มีมานานตั้งแต่โบราณกาลด้วยสาเหตุหลายประการ ปัจจุบันจึงอาจจะกล่าวได้ว่า แต่ละวันในโลกจะมีผู้คนที่ต้องอยู่ในสภาวะหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอพยพย้ายถิ่นฐานหรือการลี้ภัย กลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่นฐานหรือผู้ลี้ภัย ซึ่งควรได้รับความสนใจศึกษาพิจารณาเป็นพิเศษ คือ ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยอันตรายและมีความจำเป็นต้องได้ รับความคุ้มครองจากนานาชาติหรือประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งน่าจะได้แก่ ทุกรัฐในโลก มิใช่เฉพาะเพียง สหประชาชาติหรือบางองค์การระหว่างประเทศหรือเพียงบางประเทศ ซึ่งสร้างชื่อเสียง เกียรติภูมิจนเป็นที่กล่าวขานเล่าลือว่า มีการเคารพยึดถือยึดมั่น ปฏิบัติตามกฎหมายและจริยธรรมระหว่างประเทศเป็นประจำเสมอ ในส่วนของผู้ที่มีความจำเป็นต้องอพยพย้ายถิ่นฐานที่อยู่หรือลี้ภัยซึ่งอาจจัดได้ว่า เป็นกลุ่มที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ ผู้ที่อพยพย้ายถิ่นหรือผู้ลี้ภัยตามสาเหตุ 4 ประการที่กล่าวข้างต้น คือ เพราะการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศที่ทำให้เป็นอันตรายจนไม่สามารถดำรงชีวิตให้อยู่ไปตามปกติวิสัยได้ หรือ เพราะเกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติที่ทำให้ไม่สามารถพำนักอาศัยอยู่ได้ หรือ เพราะต้องถูกรังแกไล่ล่าทำร้ายฆ่าฟัน เพราะเผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์หรือต้องถูกรังแกทำร้าย ฆ่าฟันเพราะมีความเชื่อทางศาสนาหรืออุดมการณ์อื่น ๆ ผู้อพยพย้ายถิ่นฐานหรือผู้ลี้ภัย ทั้ง 4 ประเภทเหล่านี้ ไม่ควรที่จะถูกปล่อยปละละเลยให้เป็นไปตามความบังเอิญ ความโชคชะตาหรือโชคร้าย หรือปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรม เพราะจะนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดเรื่องเลวร้ายต่าง ๆ เช่น การบังคับกดขี่ใช้แรงงาน การเอารัดเอาเปรียบ ค่าแรงงาน การปล่อยให้มีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดแรงงานเถื่อนหรือการลักลอบทำงานโดยผิดกฎหมาย การบังคับให้ใช้ร่างกายเพื่อการค้าประเวณี การค้ามนุษย์ การเอารัดเอาเปรียบในการลักลอบขนส่งมนุษย์อย่างผิดกฎหมาย การใช้กำลังทำร้าย ทำทารุณกรรม หรือ เช่นฆ่า ตามอำเภอใจ รวมไปถึงการที่ผู้อพยพย้ายถิ่นหรือผู้ลี้ภัยต้องเสียชีวิตในสภาพหรือในสถานการณ์ที่ไม่ควรจะต้องเกิดขึ้นแล้วเรียกว่าเป็น “อุบัติเหตุ” บนเรือในทะเลหรือในรถยนต์ต่าง ๆ บนท้องถนน หรือในพื้นที่ตามชายแดน จึงขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาระดับนานาชาติประเทศ 2 กรณี และกรณีศึกษาภาพรวมผู้อพยพย้ายเข้ามาในประเทศไทยว่าผู้อพยพย้ายถิ่น ในกรณีศึกษาเหล่านั้นต้องประสบกับการทำทนายปัญหาสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของพวกเขาอย่างไรบ้าง ทำไม และ ควรจะทำอย่างไร

2.3.1 กรณีศึกษาการอพยพย้ายถิ่นและการลี้ภัยซึ่งต้องการความคุ้มครองระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน

(Case Studies: Migration and Asylum which need International Protection of Human Rights) ตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ 2565 ถึงกุมภาพันธ์ 2566 ในช่วงระยะห่างกันเพียงหนึ่งปีได้เกิดเหตุการณ์สำคัญยิ่ง สองเหตุการณ์ เหตุการณ์ทั้งสองกรณีได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคที่เกิดเหตุการณ์นั้น ทำให้เกิดภาวะบ้านแตกสาแหรกขาดหลายครอบครัวคนในครอบครัวต้องตายหรือพลัดพรากจากกันหรือจำเป็นต้องผีน้าย้ายออกไปจากสถานที่ที่ต้องการอาศัยอยู่ออกไปยังสถานที่ที่พวกเขาไม่ได้ต้องการไปอยู่อาศัยเลย ผู้คนจำนวนมากต้องอพยพย้ายถิ่นฐานหรือหลบหนีภัยไปพร้อมกัน ผู้คนจำนวนมากจำเป็นต้องได้รับช่วยเหลือหรือสนับสนุน มิใช่เฉพาะในเรื่องของปัจจัยสี่ซึ่ง ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคเท่านั้น แต่มีความจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองในอีกหลาย ๆ เรื่อง ทั้งด้านร่างกายหรือจิตใจ ทั้งที่รูปธรรมหรือนามธรรม เพราะอาจจะเกิดการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะต่อกลุ่มที่มีความอ่อนแอ เช่น ผู้สูงอายุ สตรี และเด็กเล็ก ๆ หรืออาจต้องเผชิญกับความอดอยากหิวโหยเพราะความขาดแคลน หรือบางครั้งเพราะความยากจน หลายครั้งสภาพของผู้คนที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากโดยไม่มีผู้รักษากฎหมาย ไม่มีกฎระเบียบชัดเจน หรืออยู่ในสภาพที่ยากแค้น มีทั้งอันตรายและความโกลาหล ได้ยกเหตุการณ์เป็นกรณีศึกษา 2 กรณี คือ

2.3.1.1 กรณีรัสเซียบุกยูเครน (Russian invasion of Ukraine) เริ่มตั้งแต่ 17 กุมภาพันธ์ 2565

มีการปะทะกำลังที่ในเขตดินแดนภูมิภาคดอนบาส (Donbas) โดยฝ่ายยูเครนในภูมิภาคและฝ่ายแบ่งแยกดินแดน ซึ่งนิยมชมชอบรัสเซีย ต่างกล่าวหากันและกันว่าเป็นฝ่ายริเริ่มโจมตีก่อน กองกำลังที่นำโดยชาวรัสเซีย ได้ระดมยิงปืนใหญ่ถล่มขึ้น ในดอนบาส ซึ่งทำให้ยูเครนและพันธมิตรของยูเครน มีความเป็นความพยายามยับยั้งทำลายกองทัพอูเครน หรือสร้างสถานการณ์เพื่อปูทางสู่การบุกโจมตียูเครน วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565 ดินแดนโดเนตส์ (Donetsk) และลูฮันส์ค (Luhansk) ประกาศอพยพพลเรือนออกจากเมืองหลวงอย่างเร่งด่วน ผู้สังเกตการณ์ตั้งข้อสังเกตว่าหากจะอพยพพลเรือนให้ปลอดภัยทั้งหมดต้องใช้เวลาเป็นเดือน ๆ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2565 ประธานาธิบดี ปูติน ประกาศว่ารัฐบาลรัสเซียจะให้การรับรองต่อสาธารณรัฐประชาชนโดเนตส์ (Donetsk) และลูฮันส์ค (Luhansk) ในวันเดียวกันนั้นเอง ได้สั่งให้กองกำลังของรัสเซียเคลื่อนเข้าสู่ดอนบาส (Donbas) โดยเรียกว่า การกิจเพื่อรักษาสันติภาพ (“peacekeeping mission”) วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565 สภาของสมาพันธรัฐลงมติเป็นเอกฉันท์ให้อำนาจประธานาธิบดีปูติน ที่จะใช้อำนาจทหารนอกดินแดนรัสเซีย ขณะเดียวกันทางฝ่ายยูเครน ประธานาธิบดีเซเลนสกี (Zelensky) ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของประเทศเป็นเวลา 30 วัน ให้ทหารกองหนุนมารายงานตัวด่วน รัสเซียส่งอพยพผู้คนออกจากสถานทูตในกรุงเคียฟ ในคืนวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ประธานาธิบดี เซเลนสกี (Zelensky) กล่าวปราศรัยภาษารัสเซีย เรียกร้องพลเมืองรัสเซียให้ป้องกันอย่าให้เกิดสงคราม ท่านปฏิสถ์ซึ่งที่รัสเซียกล่าวหาเรื่องการเป็นนาซีใหม่ และกล่าวปฏิเสธว่าท่านไม่มีความต้องการจะโจมตีดอนบาส แต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ วันเดียวกันนั้นนาย Dmitry Peskov โฆษกผู้หนึ่งแห่งสำนักงาน Kremlin ได้กล่าวว่า ผู้นำกลุ่มแบ่งแยกดินแดนเขตโดเนตส์ (Donetsk) และ ลูฮันส์ค (Luhansk) ได้ส่งสารถึงประธานาธิบดี ปูติน แจ้งว่าฝ่ายยูเครนได้ยิงปืนใหญ่เป็นเหตุให้พลเรือนเสียชีวิตจึงเรียกร้องขอความช่วยเหลือทางด้านทหาร เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 เริ่มต้นโดยประธานาธิบดี ปูติน ประกาศแจ้งการปฏิบัติการพิเศษทางทหาร (special military operation) เพื่อลดการสร้างกำลังทหารและการคลั่งนาซีใหม่ (“demilitarise and denazify”) หลังจากนั้นมีการยิงขีปนาวุธและโจมตีทางอากาศข้ามเข้าสู่เขตยูเครน รวมถึงกรุงเคียฟด้วย จากนั้นกองทหารรัสเซียจำนวน 2,000,000 คน ได้บุกเข้าไปในดินแดนของประเทศยูเครน เป็นข่าวสะเทือนขวัญของคนทั้งโลก นักวิชาการและนักวิเคราะห์ข่าวทั้งหลายเชื่อว่า ประธานาธิบดี Vladimir Putin คาดหวังว่ากองทหารของรัสเซียจะบุกเข้าไปจนถึงเมืองหลวง คือ กรุง Kyiv ได้โดยไม่มียาก และจะสามารถเปลี่ยนรัฐบาลยูเครนได้อย่างรวดเร็ว แต่เหตุการณ์มิได้เป็นไปตามการวิเคราะห์ดังกล่าว กองทหารไม่ได้บุกเข้าไปถึงและยึดกรุง Kyiv ได้ตามที่คาด และรัฐบาลมิได้ถูกล้มล้าง ประธานาธิบดีของยูเครน Volodymyr Zelensky ไม่หนีออกนอกประเทศและยืนหยัดที่จะนำประชาชนต่อสู้ในประเทศยูเครน โดยได้ประกาศกฎอัยการศึก และเรียกระดมกำลังจากผู้ชายทุกคนที่อายุตั้งแต่ 18-60 ปี ลูกขึ้นต่อสู้เพื่อบ้านเกิดเมืองนอน ห้ามเดินทางออกนอกประเทศ การบุกยูเครนของกองทหารรัสเซีย

ซึ่งประธานาธิบดี Vladimir Putin มีได้ประกาศว่าเป็นสงคราม แต่เรียกว่าเป็น “ปฏิบัติการพิเศษทางทหาร” ซึ่งในช่วงเดือนแรก ๆ กองทหารสามารถบุกทะลวงลึกเข้ายูเครน อย่างรวดเร็ว ต่อมามีการถอนทหารห่างจาก กรุง Kyiv และเมือง Chernihiv แต่มีการประกาศถึงการปลดปล่อยดินแดน Donbas ซึ่งเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมทางภาคตะวันออกครอบคลุมบางพื้นที่ของเมือง Luhansk และ Donetsk ดินแดนในภูมิภาคดังกล่าวนี้ อยู่ภายใต้การยึดและปกครองโดยกองกำลังที่รัสเซียสนับสนุนมาตั้งแต่การบุกยูเครนของรัสเซียครั้งที่แล้วเมื่อปี ค.ศ. 2014 จนมาถึงการบุกยูเครนครั้งนี้จึงประกาศปลดปล่อยให้เป็นดินแดนอิสระ กล่าวสรุปโดยย่อเพื่อชี้ประเด็นว่า กองทหารรัสเซียบุกยูเครน ค.ศ. 2022 นี้ มีผู้คนไม่น้อยกว่า 13 ล้านคน ถูกสถานการณ์บังคับให้ต้องหลบหนีภัยออกจากประเทศยูเครนและนอกจากปัญหาใหญ่คืออันตรายจากสงครามแล้ว ปัญหาโควิด-19 สายพันธุ์ต่าง ๆ ยังไม่หายไป ผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยทั้งชาวยูเครนหรือสัญชาติอื่น ๆ จำเป็นจะต้องเข้าถึงบริการทางการแพทย์ในยุคโรคระบาด ด้วยสังคมชุมชนระหว่างประเทศควรที่จะช่วยเหลือจนเจอผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยจากประเทศยูเครนในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินทางและให้ชุมชนมีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยที่จะเข้าไปอาศัยอยู่ และมีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งสำคัญคือข่าวเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2023 ในสภายุโรปได้มีการอภิปรายถึงเรื่องที่ศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC ณ กรุง Hague) ได้ออกหมายจับผู้นำรัสเซีย Vladimir Putin ว่าอยู่เบื้องหลังการจับตัวเด็กชาวยูเครนนับพันคนไปจากประเทศยูเครน และทำการปลุกฝังให้เป็นรัสเซียในทุกด้าน จัดเตรียมเพื่อให้ชาวรัสเซียรับไปเป็นบุตรของครอบครัว กล่าวว่าเป็นแผนหนึ่งของ ประธานาธิบดี Putin ที่จะลบล้างอัตลักษณ์ของยูเครนให้หมดสิ้นไปเหลือแต่ความเป็นรัสเซีย “เป็นอาชญากรรมสงครามอย่างแท้จริง” เป็นคำพูดของนาย David Lega สมาชิกสภายุโรป (BRYSEL, 19 april 2023, David Lega, พรรค KD) เสียงส่วนใหญ่ในสภายุโรปร่วมอภิปรายและประณามการลักพาตัวเด็กของรัสเซีย ทั้งยินดีในการออกหมายจับของศาลอาญาระหว่างประเทศ มีแค่ผู้นำของสองประเทศที่เป็นฝ่ายอนุรักษ์ขวาสุด ๆ ซึ่งยอมรับคำโฆษณาชวนเชื่อของรัสเซียที่ว่า รัสเซียเพียงต้องการช่วยเหลือเด็กกำพร้าผู้ไม่มีพ่อแม่เท่านั้น ทุกประเทศที่เป็นสมาชิกของศาลอาญาระหว่างประเทศมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหมายของศาลอาญาระหว่างประเทศ คือ จับกุม นาย Putin และผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการจับตัวเด็ก ๆ และส่งไปรับการบังคับให้เป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งระบุว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบถึง 16 คน รวมถึง นาง Maria Lvova-Belova หากผู้ที่มีหมายจับเหล่านั้นเข้าไปในดินแดนประเทศสมาชิกของศาลอาญาระหว่างประเทศ ประเทศสมาชิกต้องจับกุมพวกเขาและส่งตัวไปมอบให้ศาลอาญาระหว่างประเทศที่กรุงเฮก ถ้าไม่กระทำการจับกุมและส่งมอบตัวพวกเขาต่อศาลอาญาระหว่างประเทศที่กรุงเฮก ก็เท่ากับไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ให้สมกับการเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์แบบและเด็ก ๆ ทั้งหมดต้องได้รับการส่งกลับสู่ประเทศยูเครน แต่ ณ เวลาที่ประชุม เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2023 นั้น มีเด็กได้รับการส่งกลับไปยังประเทศยูเครนเพียง 161 คน จากจำนวนที่ถูกจับตัวไปจากยูเครนประมาณ 16,000 คน

ตัวอย่างกรณี สงครามรัสเซียกับยูเครน ดังกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นได้ว่ามีผู้พลัดพรากจากครอบครัวพลัดพรากจาก บ้านเกิดเมืองนอน เป็นทั้งผู้อพยพและผู้ลี้ภัยมากกว่า 13 ล้านคน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองตามข้อตกลงหรือกติการะหว่างประเทศที่ยกตัวอย่างข้างต้น เช่น ข้อ 4.2.1 กฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations, 1945) ข้อ 4.2.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ (The United Nations Universal Declaration of Human Rights, 1948) ข้อ 4.2.4 อนุสัญญาแห่งยุโรปเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐาน (The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1953) ข้อ 4.2.8 อนุสัญญาว่าด้วย การขจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อสตรี (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, 1970) ข้อ 4.2.10 ปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วย สิทธิของประชาชนในสันติภาพ (The United Nations Declaration on the Right of People to Peace, 1981)

พิจารณาสาระสำคัญของเอกสารทั้ง 5 ฉบับที่เกี่ยวข้อง ก็จะตระหนักถึงความสำคัญของหลักการและกติกาที่จะช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของผู้คนที่ต้องอพยพหนีตายหรือลี้ภัยจำนวนมากภายในสงครามรัสเซีย-ยูเครน ซึ่งรัฐต่าง ๆ สามารถพิจารณาดำเนินการในรายละเอียดที่กำหนดในเอกสารเหล่านั้นตามบริบทที่เหมาะสม แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าทั้งรัสเซียและยูเครนไม่สามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของประชาชนในรัฐของตนเอง องค์การสหประชาชาติ

และองค์การเพื่อสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่หรือดำเนินการในระดับที่พอเพียง เพื่อให้ความคุ้มครองหรือปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนผู้อพยพลี้ภัยสงครามทั้งจากยูเครนและรัสเซีย ด้วยเหตุหลายประการรวมถึงนโยบายและการกระทำของรัฐที่มีอำนาจควบคุมพื้นที่นั้น ๆ ที่ผู้อพยพลี้ภัยต้องเดินทางผ่านหรือเดินทางเข้าไป

2.3.1.2 เหตุการณ์ที่สอง คือ การเกิดแผ่นดินไหว เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2023 ที่บริเวณภาคกลางและทางใต้ของประเทศตุรกี (ประเทศได้ขอใช้ชื่อให้ถูกต้อง สหประชาชาติรับรองชื่อใหม่ว่า Türkiye - เตอร์เกีย) และทางตะวันตกและเหนือของประเทศซีเรีย การเกิดแผ่นดินไหวครั้งนี้มีความรุนแรงวัดด้วยมาตรวัดแผ่นดินไหวได้ที่ระดับ 7.8 หลังจากนั้นได้เกิดคลื่นไหวสะเทือนตามมาอย่างรุนแรงหลายครั้ง และหลังจากนั้นได้เกิดคลื่นการไหวสะเทือนตามมาอย่างไม่รุนแรงอีกนับพัน ๆ ครั้ง มีรายงานผู้เสียชีวิตในวันเหล่านั้นไม่น้อยกว่า 46,000 คน บาดเจ็บไม่สาหัสไม่น้อยกว่า 111,000 คน อาคารถล่มไม่น้อยกว่า 6,600 แห่ง ผู้คนไร้บ้านต้องอพยพหาที่อยู่ไม่น้อยกว่า 2.4 ล้านคน ผู้คนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงกับเหตุการณ์แผ่นดินไหว ไม่น้อยกว่า 24 ล้านคน ประธานาธิบดี Recep Tayyip Erdogan แห่งประเทศตุรกี ได้ประกาศสถานการณ์ภาวะฉุกเฉินเป็นเวลานาน 3 เดือน ภายในพื้นที่ 10 จังหวัดของประเทศและเนื่องจากสถานที่ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางที่แผ่นดินไหวเริ่มการแตกแยกไวนั้นใกล้เมือง Gaziantep ทางใต้ของประเทศตุรกีนั้น เป็นดินแดนที่มีชาวซีเรียอพยพลี้ภัยเข้าไปพำนักอยู่เป็นจำนวนหลายพันคนและยังมีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเพื่อสิทธิมนุษยชนหลายหน่วยงานได้ตั้งสำนักงานอยู่แล้วที่เมืองนั้นด้วย ดังนั้นเมื่อคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติฉุกเฉินของชาติตุรกีได้ประกาศสภาวะภัยพิบัติว่าอยู่ในระดับ 4 ซึ่งหมายความว่าต้องการความช่วยเหลือจากนานาชาติ รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วยจึงได้มีการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อการขอความช่วยเหลือระหว่างประเทศครั้งนี้ ทั้งเรื่องการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบ เงินสนับสนุน ปัจจัยสิ่งของต่าง ๆ หรือ การส่งคณะผู้กู้ภัยเข้าไปช่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ (องค์กรอาสาสมัครกู้ภัยของไทยเราได้ส่งคณะกู้ภัยรวมทั้งสุนัข 2 ตัวเข้าไปช่วยค้นหาคนและซากต่าง ๆ ข้างใต้สิ่งปรักหักพังด้วย ดังที่เป็นข่าวในสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั่วโลก)

ตัวอย่างกรณี การเกิดแผ่นดินไหวที่ประเทศตุรกีก็เช่นเดียวกับ กรณีสงครามรัสเซียกับยูเครน แสดงให้เห็นได้ว่ามีผู้พลัดพรากจากครอบครัว จากบ้านเกิดเมืองนอน ต้องไร้บ้านอพยพหาที่อยู่ไม่น้อยกว่า 2.4 ล้านคนและถูกผลกระทบโดยตรงไม่น้อยกว่า 24 ล้านคน จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองตามข้อตกลงหรือกติการะหว่างประเทศ แต่แตกต่างจากกรณีสงครามรัสเซียกับยูเครนอยู่บ้าง โดยต้องเน้นพิจารณาหลักการที่นำเสนอแล้วข้างต้น ในข้อ 2.1.10 ปณิญาสากลแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วย การขจัดทุกรูปแบบของการไม่อดทนยอมรับและการเลือกปฏิบัติเพราะพื้นฐานทางศาสนาหรือความเชื่อ (The United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief, 1981) เพราะในตุรกีมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เช่น พวกเคิร์ด พวกซีเรีย ซึ่งอ้างสาระทางศาสนาเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งอยู่บ้าง นานาอารยประเทศจึงต้องดำเนินการให้มีความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้คนซึ่งตกอยู่ในสภาวะที่เดือดร้อนขาดแคลน ไร้บ้าน ไร้ความคุ้มครอง อันเนื่องจากภัยพิบัติและความขัดแย้งที่แผ่อยู่ด้วยแต่ในอดีต โดยพิจารณาข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในเอกสารตามตัวอย่างทั้ง 6 ฉบับดังระบุข้างต้น ในบริบทที่เหมาะสม

สรุปกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี เป็นเหตุการณ์ที่ผู้คนจำนวนมากต้องอพยพย้ายถิ่นฐานหรือหลบหนีภัย จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง ช่วยเหลือ สนับสนุน ทั้งร่างกายหรือจิตใจ ทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และทุก ๆ คนก็ควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรี และได้รับการนับถือในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนไม่ว่าเขาจะมีสภาพหรือสถานะแตกต่างกันอย่างใดก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นอกจากการที่รัฐซึ่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่เกิดเหตุการณ์การอพยพลี้ภัยนั้น มิได้ให้ความคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของประชาชนในดินแดนของรัฐเองแล้ว องค์การสหประชาชาติ องค์การเพื่อสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ และองค์การอาสาสมัครเอกชน ก็ไม่สามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของประชาชนในดินแดนของรัฐเหล่านั้น อีกทั้งยังไม่สามารถดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติระหว่างได้อย่างเต็มที่หรือพอเพียง ในการให้ความคุ้มครองหรือปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนผู้อพยพลี้ภัย รวมถึงการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ธรรมในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยในรายละเอียดนอกเหนือจากพื้นที่ในบทความนี้ ที่สุดนอกจากกรณีศึกษาระดับโลกทั้ง 2 กรณี เรื่องที่ผู้คนจำนวนมากต้องอพยพย้ายถิ่นฐานหรือหลบหนีภัย จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือสนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง

และต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรี ให้การนับถือในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกของนานาอารยประเทศ แต่ยังมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งควรได้รับการสนใจไม่น้อยกว่ากรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในโลก จึงเป็นเรื่องที่ขอเสนอแนะ สำหรับผู้ที่สนใจการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

2.3.1.3 กรณีศึกษาภาพรวมของผู้อพยพย้ายเข้ามาในประเทศไทย ภาพรวมการอพยพเข้ามาในประเทศไทย ทั้งผู้ลี้ภัยและผู้ใช้แรงงานเข้ามาในประเทศไทย จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของพวกเขาตามเกณฑ์เอกสารสิทธิทั้ง 10 ฉบับ ซึ่งยกมาปรับใช้ข้างต้น

2.4 ประชาชนผู้คนทั่วไปรวมทั้งพวกเราคนไทย คิดและทำอะไร เกี่ยวกับผู้อพยพย้ายถิ่นฐานและผู้ลี้ภัย และควรจะทำอย่างไร ประชาชนทั่วไปบางคนไม่รู้ ไม่สนใจประการใดเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นหรือลี้ภัย หลายคนมีความสงสัยระแวงหรือไม่ไว้วางใจจนถึงกับรังเกียจจนแปลกหน้า ผู้อพยพย้ายถิ่นฐานหรือหลบหนีลี้ภัยเข้ามาในดินแดนบ้านของพวกเขา แต่ก็มีผู้คนอีกไม่น้อย ที่เห็นใจสงสารเพื่อนร่วมโลกผู้จำเป็นต้องอพยพย้ายถิ่นฐานออกจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ความคิดเกี่ยวกับมนุษยชาติ ความสัมพันธ์ของผู้คนในโลกเป็นอย่างไร และควรเป็นอย่างไร เรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนที่อพยพย้ายถิ่นหรือลี้ภัย ได้รับการสนใจให้พิจารณาศึกษามานานตั้งแต่โบราณกาล สมัยกรีก สมัยพุทธกาล สมัยโรมัน สมัยยุโรปยุคก่อนและหลังสงครามโลกทั้งสองครั้ง จนถึงปัจจุบัน มีทั้งผู้ที่คิดว่าผู้คนที่หลายควรอยู่ร่วมกันได้ พึงพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนสินค้า การแบ่งงานกันทำ ซึ่งก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน แต่ก็ยังมีผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติหรือสิทธิอำนาจเหนือกว่าคนอื่น ๆ และคิดว่าพรรคพวกหรือเผ่าพันธุ์เชื้อชาติของตนเหนือกว่าพวกหรือเผ่าพันธุ์อื่น หรือการครอบงำของพรรคพวกเผ่าพันธุ์ของตน สามารถเห็นได้จากตัวอย่างบุคคลและเหตุการณ์สงครามต่าง ๆ ในตำนานประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน เช่น อเล็กซานเดอร์ จินซี ซีซาร์ เจิ้งกิสข่าน นโปเลียน ฮิตเลอร์ ปูติน และสี จิ้น ผิง เป็นต้น

บทสรุป

โดยปกติวิสัยหรือสามัญสำนึก มนุษย์เราจะสนใจ ห่วงใยในความทุกข์สุข สิทธิและสวัสดิภาพของบุคคลในครอบครัว โดยเริ่มต้นจากความสัมพันธ์พิเศษจากการเป็นสามี-ภรรยา การเป็นพ่อ-แม่ ลูก หลาน พี่น้อง และญาติ ๆ สืบสายเป็นวงศ์ตระกูลต่าง ๆ กลายเป็นสถานภาพซึ่งก่อให้เกิดเป็นบทบาทและหน้าที่ผูกพันต่อกันและกัน สถานภาพ บทบาท หน้าที่ ความสนใจห่วงใย ทุกข์ สุข จะขยายออกไปสู่ตระกูลอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นหมู่บ้าน เป็นสังคม เป็นเมือง เป็นประเทศชาติต่อไป ในที่สุด อย่างไรก็ตาม ความสนใจ ความห่วงใยต่อทุกข์ สุข ของบุคคลอื่น ๆ อาจยุติหรือหมดลงไป เมื่อพ้นเขตแดนประเทศชาติ หรือสำหรับบางคนอาจยุติลงเมื่อพ้นจากเขตจังหวัด เขตแดนของเมือง ของสังคมหรือแม้กระทั่งเมื่อพ้นจากครอบครัวสำหรับบางคนก็ไม่สนใจแล้ว เพราะถือว่าเป็นคนอื่น เป็นคนแปลกหน้า ไม่มีอะไรต้องแยแส แต่กระนั้นก็ดี ตั้งแต่โบราณกาลปราชญ์หลายท่านซึ่งเป็นศาสตราจารย์วิญญูณด้วย เช่น พระพุทธเจ้า พระเยซูคริสต์ พระโมฮัมหมัด ได้ปลูกฝังความคิดที่ว่า มนุษย์เราล้วนเป็นเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นหรือมนุษย์ล้วนเป็นลูกพระเจ้า เป็นพี่น้องกันควรมีความเมตตาต่อกัน อยากจะให้เขาทำอย่างไรต่อตัวเราก็จึงทำเช่นนั้นกับเขา รักเพื่อนมนุษย์เหมือนที่รักตัวเราเอง ทำดียอมได้ดี ทำชั่วก็ยอมได้ชั่ว ดังนั้นเป็นต้น มีนักคิดที่น่าสนใจต่อ ๆ มาซึ่งอาจจะถือว่าสืบทอดมรดกทางความคิดของท่านปราชญ์ศาสตราจารย์เหล่านั้น นักคิดหลายท่าน เช่น John Locke, Baron de Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Cesare Beccaria, Voltaire, Immanuel Kant, Jeremy Bentham, John Stuart, John Dewey เป็นต้น ท่านเหล่านั้นได้เสนอความคิดซึ่งแตกแขนงออกมาเป็นสิ่งที่สมัยปัจจุบันเรียกกันว่า สิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุก ๆ คนในโลก รวมถึงผู้อพยพย้ายถิ่นฐานและผู้ลี้ภัย ซึ่งเป็นสาระสำคัญในบทความนี้ด้วยแต่เมื่อแรกเริ่มสมัยโบราณ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแทบทั้งโลก เป็นความสัมพันธ์แบบผู้มีอำนาจกับผู้อยู่อำนาจ ระบบนายกับทาสหรือระบบเจ้าที่ดินกับไพร่ผู้ทำงานหาเลี้ยงชีพจากที่ดิน ซึ่งคงไม่ใช่แบบง่าย ๆ หรือสบาย ๆ ทุกข์ยากซ้ำมากขึ้นอีกกับการเกิดความขัดแย้ง การต่อสู้หรือสงคราม ทั้งภายในกลุ่ม ภายในเผ่าพันธุ์ และระหว่างกลุ่ม ระหว่างเผ่าพันธุ์ ระหว่างดินแดน การอพยพหรือลี้ภัยน่าจะเป็นเรื่องปกติชินชา ยังไม่มีพื้นที่สำหรับการต่อสู้เพื่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยในยุคสมัยนั้น

เอกสารอ้างอิง

- Cable News Network. (2023). *More than 4,300 dead in Turkey and Syria after powerful quake*. Retrieved April 10, 2023, from [https://edition.cnn.com/2023/02/05/europe/earthquake-hits-turkey-intl-hnk / index.html](https://edition.cnn.com/2023/02/05/europe/earthquake-hits-turkey-intl-hnk/index.html)
- Equality and Human Rights Commission. (2017). *The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. Retrieved April 19, 2017, from <https://www.equalityhumanrights.com/en/what-european-convention-human-rights>
- Estevens, J. (2018). *Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies*. Portuguese Institute of International Relations, Nova University of Lisbon, Lisbon, Portugal.
- Europaportalen. (2023). *Stort stöd för efterlysning av Putin*. Retrieved April 19, 2023, from <https://www.europaportalen.se/2023/04/stort-stod-efterlysning-av-putin-krigsbrott>
- European Union Agency for Asylum, EUAA. (2022). *Almost 1 million asylum applications in the EU+ in 2022*. Retrieved February 22, 2023, from <https://euaa.europa.eu/news-events/almost-1-million-asylum-applications-eu-2022>
- Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilization. *SIMON & SCHUSTER- Foreign Affairs*, 72(5), 5.
- International Criminal Court. (2023). *Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova*. Retrieved April 20, 2023, from <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>
- International Organization for Migration. (2020). *World Migration Report 2020*. Geneva: Switzerland.
- Library of Congress. (2022). *Ukraine: Martial Law Introduced in Response to Russian Invasion*. Retrieved March 03, 2022, from <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2022-03-03/ukraine-martial-law-introduced-in-response-to-russian-invasion/>
- The United Nations. (1948). *The United Nations Universal Declaration of Human Rights*. UN General Assembly in Paris on 10 December 1948.
- The United Nations. (1965). *The United Nations International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*. UN General Assembly resolution 2106 (XX). ADOPTED 21 December 1965.
- The United Nations. (1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. General Assembly resolution 2200A (XXI). ADOPTED 16 December 1966.
- The United Nations. (1979). *The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*. United Nations General Assembly. ADOPTED 18 December 1979.
- The United Nations. (1981). *Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief*. General Assembly resolution 36/55. ADOPTED 25 November 1981.
- The United Nations. (1984). *Declaration on the Right of Peoples to Peace*. General Assembly resolution 39/11. ADOPTED 12 November 1984.
- The United Nations. (1987). *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*.

Retrieved April 22, 2023, from <https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide-convention.shtml>

The United Nations. (2022). *Russian Federation Announces ‘Special Military Operation’ in Ukraine as Security Council Meets in Eleventh-Hour Effort to Avoid Full-Scale Conflict*. Retrieved April 18, 2023, from <https://press.un.org/en/2022/sc14803.doc.htm>